

Minun sotani

H: Aloitetaan henkilötiedoista, kerrotko lyhyesti kuka olet, kotipaikan, syntymäpaikan ja niin edelleen.

A: Olen Antti Henttonen. Olen syntynyt Antrean pitäjän Henttolan kylän Anttilan talossa sen kahdenteentoista sukupolveen Karjalan kannaksella. Olen maanviljelijän poika, isäni oli saman talon isäntänä. Aloitin -39 syksyllä, Sortavalan seminaarisissa opettajaopinnot, mutta talvisota katkaisi ne. Pirstoutuneita opintoja suoritettiin sitten eri tahoilla, Kajaanissa evakkokaupungissa rintamaopiskeluna ja sitten loppujen lopuksi valmistuin kansakoulun opettajaksi Raumatista. Sen jälkeen toimin yhteensä kuusi vuotta opettajana Hämeen Kalvolassa ja Lahdessa. Lahdessa harrastin hieman lehtityötä ja sikäläiset lehtimiestuttavani olivat huomanneet, että Helsingissä on opettajien ammattilehden päätoimittajan toimi avoinna ja yllyttivät hakemaan. Minä olin yllytyksestä hullu, tein sen, ja niin sitten tulinkin valituksi opettajain lehden päätoimittajaksi. Vuosia kertyi kaikkiaan kolmekymmentäyksi vuotta.

H: Vaikuttava ura. Nykyään asut Helsingissä?

A: Joo, asun Helsingissä ja vielä tästä päätoimittajahommasta, että näinä vuosina oli koulutus-kentässä hyvin suuria riitaisuuksia. Me kansankoulunopettajien järjestöt ajoimme yhtenäistä peruskoulua, mutta oppikouluopettajat puolustivat omaansa. Ja sitten minun erälle kansanedustajalle kirjoittamani toivomusaloite meni läpi, ja eduskunta teki periaateratkaisun peruskoulun hyväksi. Että olen tavallaan peruskoulumme sykikummi.

H: Eli merkittävässä roolissa siinäkin asiassa. Kerroit, että olet kotoisin luovutetusta Karjalasta. Jospa palataan vuoteen -39. Kansainvälinen tilanne kiristyi. Millä tavalla sen näkyi teidän perheenne arjessa vai näkyikö ollenkaan?

A: No se näkyi lähinnä radion uutisia kuunnellessa ja sanomalehtiä lukiessa. Ei vaikuttanut käytännön elämään.

H: Karjalankannaksen linnoitustyöt eivät näkyneet teillä?

A: Ne eivät olleet tällä alueella, ne olivat lähempänä rajaa, ja minäkään en nuorena poikana sinne ehtinyt mennä. Se vaikutti vakavasti, mutta ei käytännön tehtävissä näkyneet.

H: Marraskuun viimeisenä päivänä -39 neuvostojoukot ylittivät useassa paikassa rajan ja hyökkäsivät Suomeen ilman sodanjulistusta. Muistatko tuon päivän?

A: Muistan. Olimme isäni kanssa hevosella lähdössä parin kilometrin päässä olevalle turvesuolle hakemaan sieltä kuivike-

turpeita lehmien alustaksi. Matkalla sinne kuulumme 10 kilometrin päässä olevan rautatieaseman suunnalta pahan rämähdyksen. Kun tulimme kotiin iltapäivällä myöhemmin, niin saimme kuulla, että sinne oli pudotettu venäläinen pommikone. Se tiesi sitä, että sota on alkanut. Siinä pommikoneessa oli kolme lentäjää, hyppäsivät alas laskuvarjoilla. Yksi ampui itsensä, toinen oli antautuvinaan, mutta kun tuli lähelle Viskarin Villeä, nuorta poikaa, niin tempaisi puukon ja yritti lyödä Villeä. Mutta Ville oli vikkelmämpi ja löi puukollaan tämän lentäjän kuoliaaksi. Kun tästä hetkestä levisi tarina Pohjanmaalle, niin Kauhavan lotat lähettävät Viskarin Villelle ison Järvenpään puukon, leukun oikein, ja siihen oli kaiverrettu sanat ”Ryssää ja pirua vastaan”.

H: Kuuluit jo ennen sotia suojeluskuntaan eli Suomessa toisen maailmansodan loppuun saakka toimineeseen vapaaehtoiseen maanpuolustusjärjestöön. Oliko liittyminen itsestäänselvyys, kuuluiko perheestäsi moni muukin suojeluskuntajärjestöön?

A: Vanhin veljeni, joka oli minua kuusi vuotta vanhempi, hän kuului. Hän oli suorittanut asevelvollisuutensa juuri ennen talvisotaa -38. Liittymisikä oli 17 vuotta ja minä liityin -39 keuhkokuorin, joka oli lähinnä suljettujen harjoitusta. Olen nauranut, että asento, lepo ja taakse poistu ei ole paljon auttanut sodassa.

H: Epäilemättä ei ole ollut paljon apua siitä. No, veljesi ja sinä kuuluitte suojeluskuntaan, minkälaisia tehtäviä jouduitte suorittamaan ylimääräisten harjoitusten aikana tai armeijan liikekannallepanon aikana?

A: Veljeni oli enemmän mukana. Meillä suojeluskunta oli maan ainoa moottoriponttonisuojeluskunta, kun Vuoksi meni pitäjän halki. Siis siellä oli ponttoneja, joista rakennettiin sitten lauttoja asukkaitten ja tavaroitten kuljettamista varten. Ja YH:n aikana niille tuli todella tehtäviä.

H: Minkälaisia?

A: Kun evakkoja piti kuljettaa, eikä Vuosalmen silta yksin riittänyt siihen.

H: Jolloin moottoriponttoneita käytettiin sitten evakkojen siirtämiseen vuoksen yli?

A: Joo, mutta minä en ehtinyt vielä siihen mukaan, kävin vain kahden viikon alokaskurssin. Minun osallistumiseni jäi siihen, kunnes sota syttyi. Sitten meidät nuorukaiset kutsuttiin vartioryhmä tehtäviin. Ja kun helmikuun puolivälissä Summa murtui, niin Viipurin piirin 22:sta suojeluskunnasta kerättiin pataljoona poikia Summaan puolustamaan murtunutta Summaa. Ja sitten,

kun sieltä tulimme pois, meidät siirrettiin viikon kahden kuluttua Äyräpäähän siellä olevaan Vitsaareen turvaamaan kenttäarmeijan vetäytymistä takalinjalle. Meidät unohdettiin sinne, me olimme siellä 10 päivää, ja meidän 30:stä pojasta kaatui yksi ja haavoittui 10.

H: Kun teistä koottiin Summaa puolustamaan pataljoona, perustuiko se vapaaehtoisuuteen?

A: Ei... Kerättiin Antrean suojeluskunnan vartiopaikoilta poikia, ketä saatiin kiinni ja koottiin joukkueisiin.

H: Mut sinäkin olit vielä alakäinen tuohon aikaan. Eikö siinä tarvittu vanhempien suostumusta tai mitään muutakaan?

A: No ei kysytty. Siinä kävi sitten niin, että meistä pojista koottiin joukkue nuorisoseuran talolle, ja siellä oli vänrikki, oliko hän nyt Saure, joka lähti joukkuetta viemään sinne Summaan. Panimme nelirivit ja kysyimme, pelottaako ketään. No kuka siinä uskalsi ääneen sanoa, että voi vähän pelottaakin. H: No nyt uskallat ehkä jo kertoa, että pelottiko?

A: Ei, ei pelottanut, vaan jännitti. Missä se pelon ja jännityksen raja on sitten? Kukin omalla tavallaan. Emmehän me tienneet, mihin me lähdemme.

H: Aivan. Muistatko, mietitkö hetkeäkään sitä vaihtoehtoa, että et olisi lähtenyt rintamalle?

A: En, suojeluskuntalaisen velvollisuuksiin kuului tehdä sitä, mitä käskettiin.

H: Se on itsestään selvää. Muistatko, mitä ajattelit rintamalle lähtiessä? Osasitko kuvitella, minkälaista sota olisi?

A: En. Emmehän me toisaalta tienneet, minkälaista se olisi.

H: Aivan, se on totta.

A: Ja me emme silloin, kun lähdimme, niin tarkkaan tienneet, mihin me nyt lähdemme.

H: Aivan. Kerrotko vielä, mitä muistat siitä, kun teidät heitettiin Summaan?

A: No meidät vietiin sinne, olimme mennessä yöstä Ylivedellä [?] Ylähovin kartanossa, joka oli pikkuserkkuni omistama kartano. Menimme yöllä sinne ja olimme päivän siellä, ja sitten toisena iltana meidät kylmällä linja-autolla vietiin Viipuriin ja Huumolan tienhaaraan sinne Kannakselle päin. Ja sieltä hiihimme sitten muutaman kilometrin etulinjaan. Summa oli jo murtunut ja linjat olivat siellä lumivaossa. Siellä matkalla jo tuli ensimmäinen tykistökeskitys meidän niskaamme. Joku tiesi, että sitä johdettiin tähytyspallolla. Me olimme maassa suksien päällä ja muistuu se mieleen, että minä olin pikku-poikana ollut vähän ukkosarka. Ja minä siinä päätin, että jos tästä selviän, niin minä en enää ukkos-

ta pelkää. Ja sen lupauksen olen pitänyt.

H: Kerroit ensimmäisestä tykistökeskityksestä, mutta varmaan niitä ehti tulla monta ja osallistuitte jalkaväkitaisteluun. Tappioitakin todennäköisesti tuli?

A: Siinä tykistökeskityksessä ei tullut. Se ei osunut ihan kohdalle, se meni hiukan viereen, mutta muutama kranaatti putosi siihen lähellekin. Lähinnä tuli paleltumistappioita. Oli 35 astetta pakasta ja monet pojat olivat lähteneet monoissa hiihtoladuilta suoraan ja varpaat paleltuivat. Niitä käytiin leikkaamassa jopa Tukholmassa saakka.

H: Järkyttävän kylmä pelkissä monoissa. Minkälaisen käsityksen saitte Summassa neuvostosotilaista, heidän aseistuksestaan ja toiminnastaan?

A: No minä kerron vielä. Siinä kolmen päivän aikana, minkä me olimme Summassa, venäläiset tykkivät yhtä hyökkäystä. He tulivat parin pienen tankin tukemana yhtenäisenä hurraa huutamana rintamana. Mutta sitten nämä vanhemmat sotilaat olivat kaivaneet metsän kankaaseen poteroita ja heittivät sieltä kasapanokset ja polttopullot näitten tankkien eteen ja ne paloivat, jolloin jalkaväen hyökkäys ja hurraahuudot loppuivat ja he vetäytyivät. Että me emme joutuneet sitten sen enempää taisteluun, siinä oli lähellä tulla käsikähmä.

N: Eikö käsky tullutkin, että pistimet päälle sitä ennen? Tuliko se siinä tilanteessa?

A: Joo se oli Summassa jo, kun

siitä ensimmäiset alkoivat tulla, niin meidän vänrikkimme komensi pistimet päälle. Ja me panimme ne, en tiedä, mitä me olimme, nälkäiset, väsyneet pojat tehneet pistimillämme, mutta onneksi sitten, kun ne vanhemmat miehet saivat ne kaksi tankkia palamaan ja hyökkäys pysähtyi, niin me emme joutuneet kokeilemaan pistimiämme.

H: Tuossa mainitsitkin että perheesi lähti evakkomatkoille tietysti jo talvisodan alla. Miten tämä perheen evakuointi, sinä lähdit rintamalle, veljesi oli rintamalla, lähtikö perhe jo sodan alussa vai vasta loppuaikoina?

A: Äitini ja kaksi nuorinta veljeäni lähtivät kylän naisten, lasten ja vanhusten mukana 18. joulukuuta -39. Heidät ajettiin Koljolan asemalle yhdeksän kilometrin päähän ja siellä heidät lastattiin matkustajavaunuihin. Heidät kuljettiin Forssaan, josta heidät sitten sijoitettiin Tammelan kouluun. Minäkin kävin sitten johonkin aikaan talvella tervehdimässä heitä. Silloin he olivat sitten jo koulusta siirtyneet yksityismajoituksiin. Mutta sen verran kohtalokas se talvi oli, että minun veljeni, -26 syntynyt, joka oli silloin 14-vuotias, kun koulun lattioilla joutuivat nukkumaan vetoisilla paikoilla, niin hän sai keuhkovian. Ja kun sitten kesällä mentiin Renkoon evakoinnissa, niin evakkotalon rouva kuuli, että tuo Arvon yskä on vähän pahanlaatuinen, ja vei hänet lääkäriin. Sieltä löytyi lievä keuhkovika. Arvo oli Ahveniston parantolassa sen kesän ja parani.

H: Jos mennään Äyräpään, eli mainitsit tuossa aikaisemmin jo, että sinut heitettiin muiden poikien kanssa talvisodan loppuvaiheessa Äyräpään suojaamaan kenttäarmeijan vetäytymistä. Minkälaisissa tunnelmissa rintamalle mentiin? Tiedettiinkö silloin, miten täpärällä tilan ne on?

A: Eei, emme me tienneet. Ilalla myöhään pimeällä meidät koottiin kuorma-auton lavoille ja me ajoimme Antrean kirkonkylästä sinne Vuokselan Siintolaan, joka on Äyräpään naapurikylä, minun kotini ohitse.

H: Palataan hetkeksi vielä sinne Äyräpään. Kerroit Äyräpäässä katselleesi ensimmäistä kertaa vihollista silmästä silmään.

A: Ja ensimmäisen vihollisuhrin sain siellä.

A: Me olimme siellä varmistamassa kenttäarmeijan vetäytymistä tähän takalinjaan Äyräpään ja sitten, kun olimme lepäämässä, tuli lähetti ilmoittamaan, että oli vihollisia saapunut saareen. Me vänrikin kanssa ensin lähdimme keräämään kuusi-seitsemän poikaa vartiopaikoilta mukaamme jäädäksemme karkottamaan näitä saareen tulleita venäläisiä. He eivät olleet taistelumielessä, vaan he olivat tiedustelupartiona siellä.

H: Aivan.

A: Tulimme näköetäisyydelle hänen [vihollinen] kanssaan, ammuimme puolin ja toisin ja minä tunsin osuneeni yhteen. He lähtivät pois ja tämä viimeisenä kulkeva mies, hän luhistui sinne puun juurelle. Seuraavana aamuna, jolloin täytin 18 vuotta, lähdin yhden kaverin kanssa katsomaan tätä vainajaa. Hän makasi siellä edelleen ja hänellä oli kaasunamarilaukkukin varusteena, otimme sen minulle syntymäpäivälahjaksi ja siinä sitten olin kuulemma sanonut tälle kaverilleni, että häntäkin saattoi jäädä joku kaipaamaan.

H: Tarkoitit siis tätä neuvostoliittolaista?

A: Juu, sitä veli venäläistä juuri.

H: No, palaan vielä siihen, että olet karjalaista sukua. Maaliskuussa -40 solmittiin talvisodan rauha. Rauhanehdot olivat tietysti kovat. Millä tavalla kuulit ne?

A: Me olimme olleet kymmenen päivää Vuoksen Vitsaassa

turvaamassa kenttäarmeijan vetäytymistä takalinjalle. Mutta sitten meidät oli 9. päivä maaliskuuta tuotu Antrean. Nyt oli rintama edennyt niin paljon Antrean etelälaidalle, että suojeluskunta oli siirretty pois kirkonkylästä Taurunkylän syrjäiseen kylään ja lotat Partalan kylään, koska kirkonkylä oli jo tykistökantaman päässä. Ja minä olin siellä Taurunkylässä silloin, kun rauha tuli. Se oli masentava, mutta se kuitenkin viritti toiminnan. Minä pyysin ja sain armeijalta hevosen vuorokaudeksi lainaksi. Ajoin 10 kilometriä kotiin. Me olimme vieneet syksyllä maatalouskoneet lähimetsikköön tulipalolta suojaan. Ja sieltä me sitten kaivoimme yhden naapurin pojan kanssa koneet hangen alta esiin ja kuljetimme ne Koljolan asemalle 10 kilometrin päähän. Kun lähdin viemään viimeistä kuormaa, niin minun silmäni osuivat pihalla omenapuitten keskellä seisovaan lipputankoon. Silloin välähti. Hain liiteristä sahan, ja sahasin lipputankon poikki. Ja vielä varmuuden vuoksi kolmeksi pätkäksi, ettei siinä liehu väärä lippu. Ja lähdin sitten hevosen kanssa rautatieasemalle, mukana joitakin maatalouskoneita reessä ja perässä pyörillä.

H: No, mitä ajattelet, millä tavalla talvisota vaikutti sinun henkilökohtaiseen suhtautumiseesi Neuvostoliittoon? Vai ehtikö se vaikuttaa, jatkosota seurasi tietysti nopeasti?

A: No se vain vahvisti ja syvensi käsitystä siitä, että tässä meillä on naapurina suuri vihollinen, joka yrittää tuhota meidät.

H: Talvisodan rauhaahan kuvataan historiankirjoituksessa väliirauhaksi. Muistatko itse tuon rauhan ajan kokeneena ennen jatkosotaa, että olisi ollut sellaiset tunnelmat, että tämän täytyy olla väliaikainen rauha?

A: No, siinä jonkin verran pilahdelti toivo siitä, että jos Saksa lähtisi, kun se oli hoitanut länsimaat jo matalaksi, että jos se lähtee itään, niin siinä siivellä voitaisiin mekin vielä päästä takaisin Karjalaan. Mutta se oli hyvin heiveröinen toiveajattelu.

H: Joo. No jos mennään jatkosotaan. Aika tarkkaan jatkosodan alussa menit armeijaan. Ker-

Antti Henttonen kuvattuna vuonna 1944 upseerikoulussa

rotko, minkälainen palvelushistoria sinulla on armeijasta?

A: En mennyt ihan alkuun. Me olimme Rengossa evakkoina ja vanhimman veljeni kanssa olimme Hämeenlinnassa OTK:n tehdasrakennuksen rakennustyömaalla. Minut vietiin sihteerin apulaiseksi teltaan ja veljeni vietiin mitta-asupulaiseksi, kun hän oli teknisen koulun oppilas. Ja sitten juhannuksena tuli liikkeenallepano. Veljeni vietiin armeijaan ja minä, joka olin olevinani talvisodan veteraani, niin vähän niin kuin häpesin olla naisten kanssa heinäpellolla. Ja minä menin Hämeenlinnan suojeluskuntapiiriin ilmoittautumaan renkoisten komppaniaan mukaan vapaaehtoisena. Mutta majuri sanoi siellä hyvin lyhyesti, että odota poika, kohta kutsutaan. Kutsunta tuli syyskuun 22. päivä ja me olimme syksyn loppuvuoden Riihimäellä koulutettavina, kävimme siellä ryhmänjohtajakurssinkin. Sotilasvalan vannoinamme itenäisyyspäivänä, samana päivänä, jolloin Iso-Britannia julisti Suomelle sodan. Ja sitten tammikuun 10. päivän jälkeen meidät vietiin Aunuksen kannakselle. Ja meitä sitten toistasataa poikaa sijoitettiin 4. rajajääkäripataljoonaan, joka oli tammikuun vaihteessa kärsinyt 56 %:n menetykset kuuluissa Goran taisteluissa. Ja siellä palvelin sitten jatkosodan, siihen saakka, kunnes heinäkuun alussa -44 minut komennettiin upseerikouluun.

H: Kerroit, että sinut komennettiin sitten rajajääkäripataljo-

nasta sinne upseerikouluun -44. Kerrotko pikaisesti, kun Suomessa vietettiin tietysti pitkää asematokatusta, mutta minkälaisiin taisteluihin tai kahakoihin ehdit ottaa osaa ennen Neuvostoliiton suurhyökkäystä kesällä -44?

A: Keväällä, maaliskuussa -42, oli Syvärillä ankarat kelirikko-taistelut. Noin 10 000 venäläistä hiihtäjää ja muuta yritti ajaa meidät Syvärin takaa pois. Meilläkin tuli tappioita, mutta se oli niin kuin meidän tulikasteemme.

A: Minä toimin konekiväärikomppanian päällikön lähettinä. Ja menimme yhtenä päivänä sitten päällikön kanssa, kun konekiväärikomppaniajoukkueet oli alistettu eri kiväärijoukkueille, kiertämään omien joukkueittemme luona. Ja sillä matkalla sattui niin, että oli tämä Peltjärven Semeskin [?] maantiekumpare. Siinä oli ylikersantti Edvin Pitkän konekiväärinsä kanssa. Näin juuri notkossa edenneen venäläisen joukkueen. Maa oli mustana miehiä. Mutta siinä läksimme etenemään vähän eteenpäin, niin puskasta räjähti konepistoolin ääni ja luoti osui tämän päällikköni jalkaan, reiteen. No, minä hänet käänsin selälleen ja lapikkaan kärjestä hinasin tossupolkua pitkin turvaan. Ja saatiin hevonen viemään joukkosidontapaikalle ja kenttäsairaalaan ja minä jäin sitten hänen sijaisensa läheteiksi edelleen. Ja seurauksena oli, että keväällä minä yllättäen sain vapaudenmitalin, ja sain kuulla että päällikköni oli ehdottanut siitä, että autoin häntä.

H: Mikä on se mieleenpainuvinta yksittäinen muisto jatkosodan ajalta?

A: Ehkä se, kun vetäydyimme Syvärin takaa -44 kesällä. Se oli kai 19. kesäkuuta. Meitä jäi kolmekymmentä poikaa kilometrin levyiselle lohkolle harhauttamaan vihollista, kun muu pataljoona alkoi vetäytyä päästäkseen rauhasa yli Syvärin Suomen puolelle. Meitä oli tukikohdissa yks ja kaks poikaa. Rintama oli harva. Kuusi tuntia oli tämä komennus. Kello yhdeksän illalla oli käsky kokoontua tiettyyn kapulateitten risteykseen. Ja sieltä sitten marssia Syvärin sillalle. Meitä jännitti ensinäkkin, onko tie vapaa kymmenen kilometriä länteen päin ja onko

siitä toinen kymmenen kilometriä sillalle vielä vapaa vihollisista. Molemmat olivat vapaita vielä. Me keskiyön aikana pääsimme sillan yli, niin neljän aikaan aamuyöllä vihollisen maataistelukoneet saivat panostetun sillan räjähtämään ja kymmenen pioneeria jäi sillan kappaleitten alle, hukkui.

H: Jos palataan jatkosodan alkupuoleen, suomalaisten hyökkäysvaiheeseen vielä. Jatkosodan aikana suomalaiset joukot eteni vanhoille rajoille, valtasi takaisin alueen, joka oli -40 Moskovan rauhassa luovutettu Neuvostoliitolle, ja siihen kuului myös Antrea eli kotipitäjäsi. Kotitalosi oli ilmeisesti sitten jäljellä, niin kuin kerroit, mutta ehtikö perheesi palata, kun suuri osa suomalaisia karjalaisiahan palasi jatkosodan vuosina vielä hetkeksi asumaan Karjalaan?

A: Asuinrakennus oli pystyssä, mutta suuri kiviseinäinen hirsiluhtinen navetta oli palanut. Tarina kertoi sitten jälkepäin, että se karjakeittiö toimi puna-armeijan pesulana ja levisi huhu, että tulee tarkastus sinne. Ja pesijät, mummit ja muut tuikkasivat rakennuksen tuleen peittääkseen jälkiään.

H: Vai semmosta. Mites muuten, kuinka usein sait jatkosodan aikana lomaa? Oliko se se neljä kuukautta vai oliko useammin?

A: Se oli yleensä neljä kuukautta. Karjalan kannaksella saivat kahden kuukauden ja kolmen kuukauden välein 10 vuorokauden loman tai viikon.

H: Täiden kanssa varmaan joudutte tappelemaan ja rottasotaa käymään rintamalla ollessanne?

A: No joo. Korsuissahan oli kotieläiminä rotat, kirput ja luteet. Ja luteet kiipesivät tuonne kattoon ja pudottautuivat sieltä. Niitä oli paljon. Ja kirput oli inhottavia. Meillä oli kerran yksi entinen komppanianpäällikkö vieraana, ja kun olin taistelulähettinä, niin nukuin komppanianpäällikön korsussa. Nukuimme vierekkäin lavitsalla ja siinä sitten rotta juoksi yli kasvojen ja häntä kutitti nenän alustaa.

H: Suomen rintamalla vietettiin joulusta -41 aina tuonne keväälle -44 suhteellisen rauhallista

Antti Henttonen Karjalassa sijainneen kotitalon navetta, jonka puna-armeijan pesulatyöntekijät polttivat tarkastuksen pelossa ennen vetäytymistään jatkosodan alussa.

Antti Henttonen kotitalo Karjalassa kuvattuna ennen sotia. Talo on pystyssä nykyäänkin.

asemasota-aikaa. Jos muistellaan tätä asemasodan aikaa, silloin kehitettiin monenlaista ajanvietettä, oli viihdytyskiertueita, oli rintamateattereita, oli puhdetöitä. Mitä itse muistat, millä tavalla asemasota-ajan aika kului?

A: Kesällä -42 muistaakseni oli Syvärin takana semmoinen viihdytyskiertue. Siinä oli Leo Lähteenmäki ja Assi Nortia ja joku nainen laulamassa ja puhumassa lämpöisiä ja porukka oli sitten asemista kerääntynyt yhteen aurinkoiseen rinteeseen kuulemaan. Muutenhan se oli omatoimista, oli kanttiinikorsu aika iso, ja siellä sitten järjestettiin aseveli-illoja, joissa kukin pataljoonan komppania vuorollaan sitten esitti ohjelmaa. Meilläkin oli vuoro kerran ja minä sitten otin esittäakseni Kalle Väänänen Vilustumisviinan virren. Mitenkä siinä sanottiinkaan. ”Tuoss’ on ensimmäinen se pisara pirun pisiä, sen eversti työnsi komentaja kourahani, ettei vilu vietteleisi, tauti vuotehelle veisi”. Raitis komentaja istui tuossa ja hänen adjutanttinsa parikkalalainen opettaja, raitis mies hänkin, ja minä sitten tätä rupesin lausumaan, ja siihen kuului, että tietystä kohdasta minä otan sieltä verhon takaa pöydältä pullon, jossa on vettä puolillaan ja ryyppään. Ja pojat oli pahalaiset vaihtaneet sen viinaan. Ja minä meinasin tukehtua. Komentaja Saarela oli tuumannut adjutantille, että kovin hyvin se Henttonen näytteli siinä.

H: Miten muuten, nyt kun viinasta puhutaan, aina muistellaan sitä Tuntemattoman sotilaan kohtausta, jossa pojat rupesi kiljua keittämään. Esiintykö teidän yksikössä mitään tällaista, että olisi keitelty omatoimisesti viinaksi tai tuotu niitä lomalta?

A: Kyllä. Se oli varmaan -42 keväällä, kun olimme Juksovassa reservissä. Ja meillä oli semmoinen luotnanti Suihko tilapäiskomppanianpäällikkönä. Niin siellä kuusikkoryppäessä oli pontikkatehdas. Mutta Suihko oli niin suurenmoinen, että hän ei käryttänyt sitä.

H: Hän siis tiesi tästä koko ajan?

A: Tiesi, sanoi vielä, että olkaa siististi.

H: Joo. Ja miehet kunnioitti häntä ja oli sitten siististi?

A: Joo.

A: Se oli ainoa kerta, kun minä näin siellä pontikkaa keitettävän. Mutta muistan, kun olin kerran päissäni. Minä olin konekiväärikomppanian lähettinä, jonka joukot oli koko pataljoonan alueella. Minä tulin väsyneenä illalla kotikorsuun, niin joku kaveri oli tullut lomalta ja tarjosi viinaa. Ja minä hölmö otin vähän tyhjään vatsaan. En toistanut sitä tyhmyyttä.

H: No mites sitten, tehtiinkö teidän yksikössä minkälaisia puhdetöitä?

A: Kyllä, aika lailla. Meillä oli eräs tuupovaaralainen Lauri, oliko Hämläinen tai mikä, hän oli taitava. Hän teki tuohitöitä. Kaverit hankki hänelle tuohta. Hän näitä sitten lähetti porukoitten mukana kotipitäjänsä ja myi ne siellä.

H: Sinä harrastit rintamaopiskelua. Kerrotko siitä jotain? Kävitkö jossain vai kirjekursseilla vai miten?

A: Kun minä olin silloin seminaarin oppilaana, niin meille tuli tieto, että me voimme lukea tietyn kirjan siellä, ja käydä Sortavalassa seminaarissa tutkinnolla. Ja minäkin kävin ainakin kolme kertaa. Me suoritimme yhden vuosikurssin teoria-aineet siellä. Kävimme Sortavalassa tutkinnoilla ja tykkäsimme, kun silloin näimme myöskin tyttöjä siellä. Ja kun tytöt jatkoi opiskelua siellä, niin he järjesti meille mukavia ja hauskoja illanviettoja. Ei siinä mitään lähempää seurustelua ollut.

H: Kyllä, kyllä. No, sitten kesällä -44 kesäkuun alussa Neuvostoliitto aloitti suurhyökkäyksensä tarkoituksenaan pakottaa Suomi irti sodasta. Hyökkäys alkoi Kannaksella, olit Syvärillä Itä-Karjalassa, millä tavalla suurhyökkäys tuntui siellä?

H: Meillä oli muun muassa hyvin tärkeä tehtävä rajajääkäripataljoonalle. En muista tarkkaa päivämäärää, mutta kun tuo kenraali Vihman divisioona meni junakuljetuksena ohi Petroskoin Kannakselle, niin meidän tehtävämme oli viivyttaa Syvärin-Petroskoin linjalla vihollista niin, että se juna ehtii Petroskoin ohi.

Itä-Karjalan korvessa huoltoliikenne hoidettiin tällaisia kapulateitä pitkin.

Meidän työemme jatkui vielä vuorokaudella, kun junakuljetuksissa tuli häiriöitä. Mutta se onnistui, että joukot ehtivät mennä. Neljäs rajajääkäripataljoona oli silloin avainpaikalla.

H: Siirrettiinkö teidät Kannakselle sitten jossain vaiheessa?

A: Ei, ei.

H: Eli te olitte loppuun asti Itä-Karjalan puolella?

A: Kyllä ja sitten kun välirauha tuli, tai se rauha, niin kolme rajajääkäripataljoonaa koottiin yhdeksi rajajääkäriprikaatiksi, joka vietiin Lappiin. Minä en joutunut, minä menin upseerikouluun silloin. Ja meidät upseerikoulun oppilaat meinattiin kotiuttaa Niinisalosta omiin joukko-osastoihin takaisin. Mutta 4.9. tuli välirauha. Koulutus jatkui marraskuuhun saakka. Mutta valvontakomissio esti upseerikelaitten ylentämisen upseereiksi.

Se pääsi tapahtumaan vasta neljän vuoden kuluttua. Ja se on armeijan ennätys.

H: Eli siihen saakka kuljitte upseerikokelaan laatat kauluksissa?

A: Joo, me olimme sitten -44 joulukuusta -48 heinäkuuhun upseerikokelaita. Valvontakomissio oli ilmoittanut, että Suomen armeijan upseerivahvuus ei kaipa lisäyksiä. Ja vaivihkaa sitten -48 suuremmitta äänittä meidät ylenettiin.

H: No entäs sitten, 1960-luvusta on ollut paljon jälkikäteen semmoisia kertomuksia, että sotaveteraaneja ei juuri arvostettu ja haukuttiin, että mitäs sinne lähditte itseänne tapattamaan. Oletko itse kokenut sitä vai millä tavalla sotaveteraaneihin on sinun näkökulmastasi suhtauduttu?

A: No se oli vähän viileää. Se johtuu siitä, että sodan jälkeen

vasemmistolaisliikkeet vahvistuivat. Mutta se oli ohimenevä ilmiö, ehkä paremminkin yksittäisten tyhmien ihmisten ilmaus.

H: Eli ei niinkään mikään yleinen ilmiö? No miten ajattelet, miten sotaveteraaneihin nykyään suhtaudutaan Suomessa?

A: Jopa melkein vähän liiankin näkyvästi.

H: Mitä tarkoitat?

A: Sitä, että meitä tervehditään ja ylistetään. Jokainen juhlapuhuja aloittaa kunnioitetut veteraanit ja niin edelleen. Hyvältähän se tuntuu.

H: Mutta millä tavalla se on liikaa?

A: En, en osaa sanoa. Ei me kaikki oltu sankareita, mutta teimme sen, minkä piti.

H: Kiitos haastattelusta.

Kelirikkotaistelussa keväällä 1942 neuvostoliittolaiset kärsivät raskaita tappioita. Suomalaisotilas tarkastelee kaatuneiden neuvostosotilaiden ruumiita.

Pidman silta Syvärin yli. Tämän sillan Antti Henttonen ylitti neljä tuntia ennen sen sortumista vetäytyessään viimeisten joukossa Syvärin sillanpäästä.